

УДК 658.382.3

Ю.Г. Масікевич,

В.Ф. Мислицький,

С.С.Ткачук,

О.М. Жуковський

Вищий державний навчальний заклад
України "Буковинський державний
медичний університет", м. Чернівці

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ТА ОСОБЛИВОСТІ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ "БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ" НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Ключові слова: нормативно-правові акти, безпека життєдіяльності, управління в умовах надзвичайних ситуацій, вдосконалення навчання в галузі безпеки життєдіяльності

Резюме. Проаналізовано стан нормативно-правового забезпечення безпеки життєдіяльності людини в умовах існуючої екологічної ситуації та особливості вивчення однойменної навчальної дисципліни у вищих навчальних закладах України.

Показано, що подальше вдосконалення нормативно-правового забезпечення безпеки життєдіяльності та підвищення уваги до вивчення питань екологічної безпеки, за умов зростання глобальних викликів людству, є нагальною вимогою часу для фахівців усіх без виключення спеціальностей.

Вступ

Існуючі конституційні норми забезпечують права громадян України на їх життя і здоров'я та безпечне середовище існування. Слід зазначити, що питання державного управління у сфері безпеки життєдіяльності достатньо обґрунтовані та вивчені. Проте, ще недостатньо опрацьованими залишаються питання використання наявної нормативно-правової бази для підготовки фахівців в галузі охорони здоров'я.

Ряд авторів [1], не без підстав на те, визначають на сьогоднішній день, два найважливіших правових акти, що покликані регулювати сферу безпеки життєдіяльності це - Закон України "Про правовий режим надзвичайного стану (2000) та Кодекс цивільного захисту України (2012). Саме тому, аналіз даних законодавчих документів потребує особливої уваги при вивченні студентами вищих медичних навчальних закладів, незалежно від спеціальності яку вони здобувають.

Мета роботи акцентувати увагу на основних аспектах нормативно-правового регулювання безпеки життєдіяльності, що призвані сформувати у майбутнього фахівця в галузі охорони здоров'я інтегральні, загальні та спеціальні (фахові) компетентності.

Основна частина

Навчальна дисципліна "Безпека життєдіяльності" пройшла своє становлення в Україні за відносно короткий проміжок часу. Спочатку спільним наказом Міністерства освіти України та Штабу цивільної оборони України від 20.06.1995 року № 182/200 дану дисципліну було введено до навчальних планів вищих навчальних закладів [4].

Потім наказ Міністерства освіти України від 2 грудня 1998 р. № 420 "Про вдосконалення навчання з охорони праці й безпеки життєдіяльності у вищих закладах освіти України" [5] остаточно затвердив порядок планування та викладання дисципліни "Безпека життєдіяльності" в ВНЗ. Відповідно до зазначеного наказу ВНЗ зобов'язувалися забезпечити вивчення дисципліни "Безпека життєдіяльності" - для студентів усіх вищих закладів освіти на 1-му чи 2-му курсі загальним обсягом 54 години при підготовці фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня "молодший спеціаліст" і "бакалавр". Форма підсумкового контролю знань - залік. У наказі також зазначалось, що приведена загальна кількість годин для вивчення дисципліни "Безпека життєдіяльності" є обов'язковою і враховується комісіями Науково-методичної ради Міносвіти при розробці нових та перегляді існуючих освітньо-професійних і навчальних програм і не може зменшуватись без відповідного погодження з Держнаглядом охорони праці.

На думку Дудника та співавторів [6], при підготовці фахівців не слід недооцінювати роль наук, пов'язаних з безпекою, у формуванні професійних навичок майбутніх спеціалістів абсолютно всіх галузей.

Досить повно нормативно-правова база в галузі управління безпекою життєдіяльності відображена на сайті Державної служби України з надзвичайних ситуацій [7]. Державна служба України з надзвичайних ситуацій (ДСНС) діє відповідно до Положення прийнятого Постановою КМУ від 16 грудня 2015 року [8]. Відповідно до даного Положення ДСНС є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і

© Ю.Г. Масікевич, В.Ф. Мислицький, С.С.Ткачук, О.М. Жуковський, 2017

координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ і який реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій та запобігання їх виникненню, ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, рятувальної справи, гасіння пожеж, пожежної та техногенної безпеки, діяльності аварійно-рятувальних служб, а також гідрометеорологічної діяльності.

Основним завданням ДСНС є реалізація державної політики у сфері цивільного захисту, захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій, запобігання їх виникненню, ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, рятувальної справи, гасіння пожеж, пожежної та техногенної безпеки, діяльності аварійно-рятувальних служб, а також гідрометеорологічної діяльності. ДСНС відповідно до покладених на неї завдань:

- забезпечує проведення гідрометеорологічних, геліофізичних спостережень, фонових радіаційних та базових спостережень за станом забруднення навколишнього природного середовища;
- надає органам державної влади, органам місцевого самоврядування і населенню безоплатну інформацію загального користування про фактичні та очікувані зміни гідрометеорологічних умов і стану навколишнього природного середовища, здійснює попередження про небезпечні та стихійні гідрометеорологічні явища, а також гідрометеорологічне обслуговування суб'єктів господарювання незалежно від форми власності, діяльність яких залежить від гідрометеорологічних умов, у тому числі підприємств енергетики, агропромислового комплексу, комунального господарства, цивільної авіації та інших видів транспорту;
- забезпечує прогнозування погоди, гідрологічного режиму водних об'єктів, небезпечних і стихійних гідрометеорологічних явищ, урожайності сільськогосподарських культур;
- забезпечує в межах повноважень, передбачених законом: реалізацію державної політики з питань медичного та біологічного захисту населення в разі виникнення надзвичайних ситуацій;
- здійснює ліквідацію медико-санітарних наслідків надзвичайних ситуацій, надання екстреної медичної допомоги у зоні надзвичайної ситуації (осередку ураження) постраждалим та рятувальникам, заходи з медичного забезпечення (лікувально-профілактичні, санітарно-гігієнічні заходи, тощо
- складає акти перевірок, видає приписи, постанови, розпорядження про усунення порушень вимог законодавства у сфері цивільного захисту, пожежної та техногенної безпеки, а в разі вста-

новлення порушень, що створюють загрозу життю та здоров'ю людей, звертається безпосередньо та через територіальні органи до адміністративного суду щодо застосування заходів реагування у вигляді повного або часткового зупинення до повного усунення порушень вимог законодавства у сфері цивільного захисту, пожежної та техногенної безпеки роботи підприємств, окремих виробництв, виробничих дільниць, агрегатів, експлуатації будівель, об'єктів, споруд, цехів, дільниць, окремих приміщень, а також машин, механізмів, устаткування, транспортних засобів, зупинення проведення робіт, у тому числі будівельно-монтажних, випуску та реалізації пожежо-небезпечної продукції, систем та засобів проти-пожежного захисту.

Відповідно Ст. 25, частини 5 Кодексу цивільного захисту України [2] в разі потреби можуть бути створені територіальні спеціалізовані служби.

Територіальні спеціалізовані служби є місцевого та регіонального рівня.

Серед територіальних служб виділяють енергетичну службу, службу захисту с/г рослин і тварин, медичну службу тощо.

Медичні територіальні служби (Ст.25, п.10.6) відповідно до покладених на них завдань:

- організовують медичне забезпечення, надають медичну допомогу постраждалим у разі виникнення надзвичайних ситуацій та особовому складу підрозділів цивільного захисту;
- організовують взаємодію сил і засобів відомчих медичних служб, які залучені для ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій;
- надають екстрену медичну допомогу пораненим та постраждалим у разі виникнення надзвичайних ситуацій, здійснюють медичне сортування поранених;
- організовують евакуацію постраждалих у разі виникнення надзвичайних ситуацій до закладів охорони здоров'я з урахуванням медичних показань;
- організовують роботу закладів охорони здоров'я під час прийому великої кількості поранених та постраждалих у разі виникнення надзвичайних ситуацій;
- здійснюють забезпечення сил та підрозділів медичної служби лікарськими засобами, виробами медичного призначення, профілактичними засобами, препаратами крові тощо;
- ізолюють інфекційних хворих і контамінованих осіб, проводять їх санітарну обробку і деконтамінацію та надають екстрену медичну допомогу; організовують та здійснюють державний санітарно-епідеміологічний нагляд та контроль і

протиепідемічні заходи під час ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій;

- організують та здійснюють медичні профілактичні заходи серед населення та особового складу підрозділів цивільного захисту;

- створюють резерв лікарських засобів та виробів медичного призначення для забезпечення заходів під час ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій;

- збирають та аналізують статистичні дані щодо заходів з медичного забезпечення під час ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій;

- проводять постійну роботу з підвищення кваліфікації медичного персоналу системи екстреної медичної допомоги, організують навчання та тренування підрозділів системи екстреної медичної допомоги та медицини катастроф;

- навчають немедичних працівників методам та навичкам надання домедичної допомоги у разі виникнення надзвичайних ситуацій;

- збирають, аналізують, узагальнюють дані про медичну і санітарно-епідемічну обстановку, прогнозують її розвиток у районах виникнення надзвичайних ситуацій, осередках ураження (захворювання) та на прилеглих територіях, а також у місцях тимчасового розміщення евакуйованого населення.

При вивченні положень чинного Кодексу цивільного захисту України, фахівцям медичного профілю, особливу увагу слід звернути на главу 9 "Медичний, біологічний і психологічний захист, забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення". Ст. 36 згаданої глави 9 включає окрім надання безпосередньої медичної допомоги постраждалим та проведення санітарно-протиепідемічних заходів, також питання контролю за якістю та безпекою харчових продуктів і продовольчої сировини, питної води та за джерелами водопостачання, здійснення заходів з метою недопущення негативного впливу на здоров'я населення шкідливих факторів навколишнього середовища, проведення моніторингу стану навколишнього середовища, санітарно-гігієнічної та епідемічної ситуації, тощо.

Висновки

Подальше вдосконалення нормативно-правового забезпечення безпеки життєдіяльності та підвищення уваги до вивчення питань екологічної безпеки, за умов зростання глобальних викликів людству, є нагальною вимогою часу для фахівців всіх без виключення спеціальностей.

Література. 1. Глуха В.В. Нормативно-правове забезпечення державного управління сферою безпеки життєдіяльності / В.В. Глуха, А.Л. Помаза-Пономаренко // Електронне

наукове видання "Державне управління: удосконалення та розвиток" [Електронний ресурс].- Режим доступу: www.m.nauka.com.ua/derzhavne-upravlinnija. . . . =946. 2. Кодекс цивільного захисту України [Електронний ресурс]: Закон України від 02.10.2012 р. №5403-VI.- Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/5403-17>. 3. Про правовий режим надзвичайного стану [Електронний ресурс]: Закон України від 06.03.2000 р. №1550-III.- Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1550-14>. 4. Типовий наказ Міністра освіти і науки України, т.в.о. Міністра України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи та Голови Державного комітету України з промислової безпеки, охорони праці та гірничого нагляду №969/922/216 від 21.10.2010 р. "Про організацію та вдосконалення навчання з питань охорони праці безпеки життєдіяльності та цивільного захисту у вищих навчальних закладах України" / Типові навчальні програми нормативних дисциплін "Безпека життєдіяльності", "Основи охорони праці", "Охорона праці в галузі", "Цивільний захист". - К. : МОНСМ України, 2011. - С. 7-22. 5. Наказ Міністерства освіти України від 02.12.98 р. №420 "Про вдосконалення навчання з охорони праці й безпеки життєдіяльності у вищих закладах освіти України" // Збірник директивних документів з питань викладання нормативних дисциплін "Безпека життєдіяльності", "Основи охорони праці", "Охорона праці в галузі", "Цивільна оборона" у вищому навчальному закладі. - К. : Основа, 2003. - С. 88-90. 6. Дудник В.В. Проблемні питання організації та вдосконалення навчання з цивільного захисту / В.В., Дудник, Е.В. Куртінін, Ю.В. Перерва // [Електронний ресурс]: Доступ до ресурсу: <https://www.pdaa.edu.ua/sites/default/files/node/2794/dudnykv.pdf>. 7. Державна служба України з надзвичайних ситуацій (розділ "Нормативна база") // [Електронний ресурс]: Доступ до ресурсу: <http://www.dsns.gov.ua/ua/Zakonodavstvo.html>. 8. Постанова КМУ від 16 грудня 2015 р. №1052 "Про затвердження Положення про Державну службу України з надзвичайних ситуацій": Доступ до ресурсу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1052-2015-p>.

НОРМАТИВНО-ПРАВОВОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ БЕЗОПАСНОСТИ ЖИЗНЕДЕЯТЕЛЬНОСТИ И ОСОБЕННОСТИ ИЗУЧЕНИЯ УЧЕБНОЙ ДИСЦИПЛИНЫ "БЕЗОПАСНОСТЬ ЖИЗНЕДЕЯТЕЛЬНОСТИ" НА СОВРЕМЕННОМ ЭТАПЕ

Ю.Г. Масикевич, В.Ф. Мислицкий, С.С. Ткачук,
О.М. Жуковский

Резюме. Проанализировано состояние нормативно-правового обеспечения безопасности жизнедеятельности человека в условиях существующей экологической ситуации и особенности изучения одноименной учебной дисциплины в высших учебных заведениях Украины. Показано, что дальнейшее совершенствование нормативно-правового обеспечения безопасности жизнедеятельности и повышение внимания к изучению вопросов экологической безопасности, в условиях роста глобальных вызовов человечеству, является неотложным требованием времени для специалистов всех без исключения специальностей.

Ключевые слова: нормативно-правовые акты, безопасность жизнедеятельности, управление в условиях чрезвычайных ситуаций, совершенствование обучения в области безопасности жизнедеятельности.

LEGAL REGULATIONS AND LIFE SAFETY FEATURES STUDY OF EDUCATIONAL DISCIPLINE "LIFE SAFETY" AT THE PRESENT STAGE

Yu. G. Masikevich, V. F. Myslytsky, S. S. Tkachuk,
O. M. Zhukovskiy

Abstract. The state regulatory safety of human life under the existing environmental situation and characteristics of the eponymous study discipline in higher educational institutions of

Ukraine. It is shown that a further improvement of legal security of life and increased attention to the study on environmental safety, in terms of growth of global challenges to humanity is an urgent demand for professionals all the time without exception specialties.

Key words: regulatory legal acts, life safety, management in emergency situations, improving training in life safety.

**Higher State Educational Establishment of Ukraine
"Bukovinian State Medical University", Chernivtsi**

Clin. and experim. pathol.- 2017.- Vol.16, №1 (59).-P.202-205.

Надійшла до редакції 12.01.2017

Рецензент – проф. В.І.Чебан

© Ю.Г. Масікевич, В.Ф. Мислицький, С.С.Ткачук,

О.М. Жуковський, 2017
